

Тринадцята програма з МВФ: ключові зобов'язання та висновки

У березні поточного року МВФ погодив вже тринадцяту за рахунком з 1992 року програму для України. За своєю суттю вона є унікальною, адже схвалена для країни, яка бере участь у широкомасштабній війні. Програма розрахована на чотири роки й передбачає двоетапний підхід (воєнний та післявоєнний).

У цьому матеріалі ми виокремили ключові зобов'язання України перед МВФ на найближчі 18 місяців в межах вищезгаданої програми. Окрему увагу також приділили питанню боргових зобов'язань України перед Фондом.

→ **Автори:**

Курило Вячеслав

аналітик політики і даних ІАА.

→ **Верстка та дизайн:**

Катерина Кисла

графічна дизайнерка ІАА.

Матеріал підготовлено за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» в межах проєкту «Швидка аналітика для прозорості і підзвітної відбудови». Матеріал відображає позицію авторів і не обов'язково збігається з позицією Міжнародного фонду «Відродження».

Зміст

1	Передумови	4
2	Нова програма з МВФ	5
3	Ключові зобов'язання, які взяла на себе українська сторона в межах програми з МВФ	7
4	Боргові зобов'язання України перед МВФ	15
	Висновки	16

1. ПЕРЕДУМОВИ

З початком повномасштабного російського вторгнення українська влада **скасувала** діючу на той час угоду з МВФ і заявила про наміри повернутися до співпраці для розробки відповідної економічної програми, спрямованої на відновлення та зростання, коли це буде можливо.

Водночас МВФ продовжував підтримувати Україну, **надавши** близько 2,7 млрд дол. США в межах **Інструменту швидкого фінансування** (Rapid Financing Instrument (RFI)). Крім того, Фонд **акумулював** близько 2,2 млрд дол. США, які були спрямовані в Україну через спеціальний рахунок, який адмініструє МВФ.

У **Звіті персоналу (Staff Report)** від 03.10.2022 року експерти МВФ зазначили, що для збереження довіри донорів і прокладання шляху до остаточного відновлення економіки вкрай важливо впроваджувати політику, яка не зводить нанівець здобуті важкою працею результати попередніх програм, підтриманих Фондом. *Основні заходи мають бути спрямовані на сприяння прозорості закупівель, витрат та інвестицій, збереження ключових функцій антикорупційної системи й підтримку належного корпоративного управління.*

Переговори з Фондом у кінці 2022 року не призвели до нової фінансової програми. Натомість сторони **погодили** 4-місячну Моніторингову програму із залученням Ради фонду (Program Monitoring with Board involvement (PMB)), яка була покликана допомогти Україні підтримувати стабільність та стимулювати донорське фінансування в умовах дуже великих потреб платіжного балансу й надзвичайно високих ризиків.

20 лютого 2023 року відбулася знакова для України подія: директор-розпорядник МВФ **відвідав** Україну перед роковинами повномасштабного російського вторгнення. У результаті візиту Крісталіна Георгієва **зазначила** про непохитну відданість МВФ до продовження підтримки України та позитивно оцінила прогрес у межах Моніторингової програми із залученням Ради фонду, що відкриває шлях до обговорення повноцінної програми фінансування МВФ.

2. НОВА ПРОГРАМА З МВФ

У **Звіті персоналу (Staff Report)** (далі — Звіт), який був підготовлений для розгляду Виконавчою радою МВФ 31 березня 2023 року, співробітники Фонду зазначили про успішну реалізацію Моніторингової програми із залученням Ради фонду. Це показало здатність влади розробляти та впроваджувати скоординовану макроекономічну політику, надавати адекватні дані для розробки політики та розпочати важливі структурні реформи.

Щодо нової запропонованої економічної програми, то представники МВФ вказали, що вона ретельно вивірена з урахуванням потреб України. Програма була розроблена таким чином, щоб вона могла досягти своїх цілей за різних припущень щодо широкомасштабної війни. Представники Фонду також додали, що влада має спроможність і готовність реалізувати програму.

Однак, на думку експертів МВФ, успіх програми залежить від кількох факторів, передусім від розвитку подій у війні. Програма також залежить від великих і стійких потоків зовнішнього фінансування на пільгових умовах, які допоможуть закрити фіскальні та зовнішні розриви, відновити боргову стійкість на довгострокову перспективу. Крім того, Фонд не виключає відступів у політиці, зважаючи на складні обставини, в яких опинилася Україна.

В умовах надзвичайно високої невизначеності персонал МВФ вважає, що запропонована українською стороною програма є належним чином розробленою для вирішення проблеми платіжного балансу та відновлення середньострокової зовнішньої життєздатності країни як за базового, так і за погіршеного сценаріїв. В підсумку експерти Фонду рекомендували схвалити розширену програму для України.

31 березня 2023 року Виконавча рада МВФ **схвалила** нову чотирирічну програму в рамках **Механізму розширеного фінансування (EFF)** на суму 11,6 млрд СПЗ (близько 15,6 млрд дол. США).

За **інформацією** Мінфіну, 3 квітня 2023 року перший транш за програмою МВФ в розмірі 2,7 млрд дол. США надійшов до загального фонду державного бюджету України. Загалом у 2023 році Україна має змогу **отримати** від МВФ три транші на загальну суму 4,5 млрд дол. США.

Слід відзначити, що кредит, отриманий у межах Механізму розширеного фінансування, є *першою великою програмою традиційного фінансування, схваленою МВФ для країни, яка бере участь у широкомасштабній війні.*

Крім того, програма EFF 2023 є однією з найбільших за розміром погодженого фінансування за всю історію взаємовідносин України з Фондом.

Найбільші за розміром погодженого фінансування програми України з МВФ за всю історію

Програма	Погоджена в межах програми сума, млрд СПЗ
EFF 2015	12,3
EFF 2023	11,6
SBA 2008	11

Основними **цілями** програми є підтримка економічної та фінансової стабільності в умовах надзвичайно високої невизначеності, відновлення боргової стійкості на довгострокову перспективу як за базового, так і за погіршеного сценарію, а також сприяння реформам, які підтримують відновлення України на шляху до вступу в ЄС.

Зважаючи на надзвичайно високу невизначеність, з якою стикається Україна, програма за підтримки МВФ передбачає **двоетапний підхід**:

- 1 На першому етапі (2023-2024 роки) основною метою є збереження макроекономічної та фінансової стабільності в умовах війни, що триває, з одночасною підготовкою підґрунтя для потужного післявоєнного відновлення, включаючи заходи у фіскальному секторі, фінансовому секторі, монетарній та валютній політиці, корпоративному управлінні, боротьбі з корупцією та енергетичному секторі.
- 2 На другому етапі (до 2027 року) передбачається поглиблення структурних реформ і проведення додаткових заходів макроекономічної політики для відновлення середньострокової зовнішньої стійкості, підтримки відбудови та сприяння швидкому довгостроковому зростанню, а також прискорення реалізації зусиль щодо вступу до ЄС.

Як і зазвичай, прогрес у виконанні програми буде відстежуватися за допомогою переглядів, спочатку щоквартально. Заплановано провести одинадцять переглядів з метою оцінки прогресу у виконанні програми та узгодження будь-яких коригувальних заходів, необхідних для досягнення цілей програми.

3. КЛЮЧОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЯКІ ВЗЯЛА НА СЕБЕ УКРАЇНСЬКА СТОРОНА В МЕЖАХ ПРОГРАМИ З МВФ

Загалом Меморандум про економічну та фінансову політику (далі — Меморандум) містить в собі 19 структурних маяків (далі — СМ). Відзначимо, що це найбільший за кількістю структурних маяків Меморандум з 2015 року.

Класифікація СМ за секторами

Сектор	Кількість СМ
Фіскальний	10
Управління / Боротьба з корупцією	4
Фінансовий сектор	3
Монетарна і валютно-курсова політика	1
Енергетика / Корпоративне управління	1
Загальна кількість СМ	19

Привертає увагу також те, що строк виконання більшості структурних маяків припадає на 2023 рік. Лише 2 СМ мають бути реалізовані до середини 2024 року.

Як і зазвичай Меморандум з МВФ крім СМ визначає інші зобов'язання, які українська сторона пообіцяла виконати. Далі виокремимо ключові з них в різних галузях.

3.1. Фіскальний сектор

Структурні маяки	Строк
Ухвалити зміни до бюджету на 2023 рік (мова йде про законопроект № 9105 щодо збільшення видатків на армію)	Кінець квітня 2023 року
Внести до ВРУ законопроект щодо відновлення дії та посилення статті 52 Бюджетного кодексу, щоб обмежити внесення змін до закону про бюджет	Кінець травня 2023 року
Ухвалити законопроект про податкову політику та адміністрування	Кінець червня 2023 року

Оновити та опублікувати середньострокову стратегію управління державним боргом	Кінець вересня 2023 року
Представити у бюджеті на 2024 рік прогнози бюджетної декларації за основними категоріями доходів і витрат на 2025- 2026 роки та звіт про фіскальні ризики з детальною інформацією про державні підприємства енергетичної сфери та критичної інфраструктури	Кінець вересня 2023 року
Розробити план заходів, у тому числі для вирішення ключових проблем, виявлених внаслідок проведення опитування платників податків, який стане внеском у дорожню карту Національної стратегії доходів	Кінець травня 2023 року
Подати до парламенту законопроект, який відновить статті Бюджетного кодексу, що встановлюють ліміти на видачу державних гарантій з чіткими критеріями щодо їх застосування	Кінець травня 2023 року
Ухвалити зміни до Бюджетного кодексу та відповідної нормативно-правової бази для підвищення прозорості і підзвітності спеціальних рахунків і консолідації їх на рівні сектору загальнодержавного управління як спеціального фонду державного бюджету	Кінець травня 2023 року
Переглянути поточні процедури управління державними інвестиціями та розробити дорожню карту заходів з тим, щоб до всіх державних інвестиційних проєктів застосовувалися уніфіковані підходи УДІ; інвестиційні проєкти відбиралися на конкурсній основі з прозорими критеріями відбору та відповідали середньостроковому бюджету; посилені повноваження були надані Міністерству фінансів, включаючи чітку роль контролю на різних етапах циклу інвестиційного проєкту	Кінець грудня 2023 року
Затвердити Національну стратегію доходів	Кінець грудня 2023 року

Щодо визначених структурних маяків слід наголосити, що Національна стратегія доходів, яка має бути розроблена Урядом і прийнята до кінця 2023 року, включатиме:

- заходи, спрямовані на зміцнення податкової та митної служби;
- переглянутий спрощений режим оподаткування;
- узгодження правил щодо ПДВ та акцизних зборів із законодавством ЄС;

-
- посилені антикорупційні заходи та процедури управління для усунення ризиків недоброчесності;
 - податкові реформи, які врівноважать потребу у забезпеченні достатньої бази доходів із завданням створення умов для післявоєнної відбудови та відновлення.
-

Передбачається також, що з метою розуміння причин виникнення та потенційних шляхів зменшення податкової заборгованості ДПС проведе відповідний аналіз. Як наступний крок, до кінця серпня 2023 року ДПС розробить детальний план дій для поступового зменшення цієї заборгованості.

Крім структурних маяків в Меморандумі влада також зобов'язалася утримуватися від будь-якої податкової політики та адміністративних заходів, які можуть негативно вплинути на базу податкових надходжень у 2023 році. Таким чином, припускаємо, що, наприклад, податкова **реформа «10-10-10»**, над концепцією якої працювали Офіс президента та Мінекономіки, не буде ухвалена в найближчому майбутньому.

Також очікується, що з 1 липня 2023 року будуть скасовані:

-
- мораторій на проведення податкових перевірок;
 - положення, що дозволяють платникам податків використовувати спрощену систему оподаткування, а саме ставку єдиного податку в розмірі 2 відсотків;
 - положення щодо забезпечення ефективного та повноцінного застосування РРО включно з відновленням відповідальності за порушення цих вимог.
-

Ще одним важливим зобов'язанням є відновлення середньострокового бюджетного планування. Для цього влада планує в травні 2023 року подати до Парламенту законопроект, який скасує норму про призупинення підготовки середньострокового бюджету (Бюджетної декларації) напередодні бюджетного циклу 2024 року, з набуттям чинності з січня 2024 року. У рамках підготовки бюджету на 2025 рік буде підготовлено повноцінну середньострокову бюджетну декларацію (на 2025-2028 роки).

Меморандум серед іншого передбачає реорганізацію Бюро економічної безпеки України (БЕБ). Нагадаємо, що в лютому 2023 року Комітет Верховної Ради з питань фінансів, податкової та митної політики визнав роботу керівництва Бюро економічної безпеки незадовільною та **рекомендував** уряду перезавантаження керівництва БЕБ. У квітні поточного року Кабмін **звільнив** голову БЕБ.

3.2. Боротьба з корупцією

Структурні маяки	Строк
Ухвалити закон, який відновить подання декларацій посадовими особами, які не задіяні у мобілізації та воєнних діях, та відновити функцію НАЗК з перевірки декларацій	Кінець липня 2023 року
Внести зміни до Закону про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, з метою відновлення зобов'язань фінансових установ щодо запровадження посиленних заходів належної перевірки політично значущих осіб відповідно до стандартів FATF	Кінець вересня 2023 року
Спростити систему декларування активів шляхом прив'язки до інших баз даних та реєстрів	Кінець жовтня 2023 року
Ухвалити законодавство для підвищення інституційної незалежності САП, зокрема щодо процедур відбору, здатності регулювати організаційну діяльність, механізмів забезпечення дисципліни та підзвітності	Кінець грудня 2023 року

У Меморандумі українська сторона зазначає, що буде уникати будь-якого відступу від прогресу, досягнутого в сфері боротьби з корупцією та в реформуванні судової системи.

Важливим заходом в межах програми стане відновлення електронного декларування. Про необхідність такого кроку попередньо **наголошували** і представники неурядових організацій. Крім того, влада обіцяє вивчити можливість публікації під час воєнного стану зведеної інформації про активи та зобов'язання державних службовців з урахуванням балансу між потребою в прозорості та захистом особистої безпеки.

Крім структурних маяків, які визначені в Меморандумі, влада також пообіцяла:

- завершити призначення на посади у ВРП, які залишаються вакантними;
- у рамках зобов'язань щодо вступу до ЄС прийняти до кінця червня 2023 року закон, який забезпечить ефективне рішення щодо Дорадчої групи експертів з шести членів для перевірки кандидатів до Конституційного суду;
- до кінця грудня 2023 року буде створено новий суд, який буде розглядати адміністративні справи проти національних державних органів (наприклад,

НБУ, НАБУ, НАЗК) суддями, які пройшли відповідну перевірку на незалежність, компетентність та добросовісність;

- звернутися за технічною допомогою до МВФ для проведення після скасування воєнного стану нової діагностики управління та рівня корупції з метою аналізу прогресу, досягнутого після діагностики управління 2014 року, оцінки вразливостей до корупції та недоліків управління, пов'язаних з ключовими державними функціями, і сформулювати майбутні реформи в післявоєнному сценарії.

3.3. Фінансовий сектор

Структурні маяки	Строк
Посилити управління та нагляд за банками шляхом відокремлення підрозділу, що займається пов'язаними особами, від підрозділу банківського нагляду; впровадження «наглядових панелей», як консультативного органу Комітету з питань нагляду; відновлення планових виїзних перевірок банківських та небанківських установ	Кінець вересня 2023 року
Підготувати засади оздоровлення банків у консультаціях з ФГВФО та експертами МВФ	Кінець березня 2024 року
Запровадити методологію оцінки наглядових ризиків	Кінець червня 2024 року

Крім визначених структурних маяків, передбачається також:

- до кінця червня 2023 року оновлення стратегії розвитку фінансового сектору;
- проведення НБУ детального діагностичного обстеження банків;
- що будь-яке рішення, яке потенційно може привести до збільшення частки державної власності в банківському секторі, буде прийматися в консультаціях з експертами МВФ і суворо обмежуватися питаннями, пов'язаними з рішеннями щодо національної безпеки під час дії воєнного стану та збереженням фінансової стабільності.

3.4. Монетарна і валютно-курсова політики

Структурні маяки	Строк
Підготувати стратегію для переходу до гнучкого режиму обмінного курсу, пом'якшення валютного контролю і повернення до таргетування інфляції	Кінець червня 2023 року

Після початку повномасштабної війни українська влада вжила низку надзвичайних заходів для захисту цін та зовнішньої стабільності, у тому числі було запроваджено режим фіксованого обмінного курсу та валютного контролю. Однак в Меморандумі зазначається про те, що як тільки дозволить ситуація, влада має намір поступово перейти до більш гнучкого валютного курсу та пом'якшити валютний контроль. Додамо, що, за **словами** міністра фінансів України, на сьогодні немає достатніх підстав для переходу на гнучкий курс.

Крім того, в Меморандумі Уряд також декларує намір уникнути емісійного фінансування, обіцяючи звертатися з проханням про емісійне фінансування від НБУ тільки в крайньому разі та в суворо обмежених обсягах.

3.5. Соціальна та пенсійна політики

Меморандум визначає, що соціальні витрати будуть захищені настільки, наскільки це можливо.

Слід очікувати нововведення у пенсійній та соціальній сферах. У Меморандумі визначено суттєві зміни у системах пенсійного забезпечення та соціального захисту після комплексних реформ соціальної політики, включаючи покращення адресності та механізмів прив'язки соціальної допомоги до матеріального стану.

Влада також констатує необхідність проведення програми реформ, спрямованої на розв'язання давніх структурних проблем в енергетичному секторі, які були ускладнені війною. У межах цього завдання серед іншого не виключається варіант поступового підвищення тарифів на газ та електроенергію для відшкодування витрат з одночасним виділенням адекватних та адресних ресурсів для захисту вразливих домогосподарств.

Додамо, що питання реформування пенсійної системи часто з'являється у Меморандумах з Фондом. Як бачимо, у поточному Меморандумі відсутня конкретика щодо того, які саме заходи планує реалізувати влада за цим напрямком. Однак ще на початку року Прем'єр-міністр України зазначив, що одним з пріоритетів Уряду у 2023 році є впровадження обов'язкового пенсійного накопичення. Реформа полягає в тому, що всі працевлаштовані українці матимуть свої пенсійні накопичувальні рахунки. Кошти йтимуть туди з трьох джерел: внесок роботодавців, внесок держави на паритетних із роботодавцем засадах та добровільні внески громадян.

У листопаді 2022 року відповідний **законопроект** був внесений в порядок денний ВРУ, однак у підсумку його розгляд **відклали** на невизначений час. Тож загалом, ситуація з впровадженням накопичувальної пенсійної системи поки що виглядає невизначено.

3.6. Забезпечення прозорості та підзвітності в процесі відбудови

У Меморандумі українська влада зазначає, що стратегія післявоєнної відбудови відповідатиме найвищим стандартам прозорості та підзвітності. У межах цього завдання передбачається здійснити наступні кроки:

- в координації з міжнародними партнерами та ОГС, максимальною мірою скористатися перевагами цифрових технологій, включно шляхом використання платформи, що містить інформацію, необхідну для прозорого відстеження та аналізу пов'язаних з відбудовою закупівель та видатків. Мова йде про адаптацію національної системи електронних закупівель відповідно до міжнародних стандартів проведення конкурентних тендерів, які використовуються Багатосторонніми банками розвитку;
- комплексні аудити використання коштів на відбудову, аудити ефективності певних відібраних окремих проєктів (включно з перевітками вартості проєктів, їхніх проміжних та кінцевих результатів), а також своєчасне оприлюднення звітів про результати таких аудитів.

Як видно, блок зобов'язань, який стосується прозорості достатньо невеликий. У попередньому **Меморандумі** від 08.12.2022 українська сторона заявляла про наміри розробити платформу з актуальною інформацією, що дозволяє відстежувати та аналізувати процеси закупівель і витрати, пов'язані з відбудовою країни. У межах поточної програми мова йде про адаптацію національної системи електронних закупівель відповідно до міжнародних стандартів.

3.7. Корпоративне управління на державних компаніях

Структурні маяки	Строк
Передати акції Оператора ГТС Міністерству енергетики та затвердити новий статут	Кінець липня 2023 року

Перш за все, українська влада пообіцяла з метою зміцнення корпоративного управління в державних компаніях до жовтня 2023 року ухвалити **законопроект № 5593-д** для приведення структури корпоративного управління ДП у відповідність до Керівних принципів ОЕСР з корпоративного управління державними

підприємствами, у тому числі шляхом посилення підзвітності та розширення повноважень наглядових рад з наданням їм повноважень призначати та звільняти керівників.

Крім зобов'язання, визначеного як структурний маяк, який стосується ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» (Оператор ГТС), передбачено також відбір та призначення наглядової ради Оператора ГТС до кінця жовтня 2023.

Аналіз попередніх зобов'язань в галузі корпоративного управління на державних компаніях показав, що приведення українського законодавства відповідно до Керівних принципів ОЕСР та формування наглядових рад на ключових ДП фактично є безперервним зобов'язанням ще з програми EFF 2015.

Щодо Оператора ГТС, то ще в серпні 2022 року Світовий банк **закликав** українську владу дотримуватися процедур корпоративного управління ОЕСР під час призначення гендиректора ОГТСУ. Представники Світового банку зазначили, що принципи сумлінного корпоративного управління ОЕСР передбачають, що призначення та відбір генерального директора є винятковою відповідальністю наглядової ради ОГТСУ після її створення.

4. БОРГОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ПЕРЕД МВФ

Станом на 31 березня 2023 року загальна сума непогашених кредитів, зокрема і в межах попередніх програм, становить **9 млрд СПЗ** (близько 12,1 млрд дол. США).

Сума непогашених кредитів у розрізі окремих програм

Програма, рік погодження	Сума непогашеного кредиту станом на 31.03.2023, млрд СПЗ
The Extended Credit Facility (EFF) 2015	2,6
Stand-By Arrangement (SBA) 2018	0,4
Stand-By Arrangement (SBA) 2020	2
Rapid Financing Instrument (RFI) 2022	1
Rapid Financing Instrument (RFI) 2022	1
The Extended Credit Facility (EFF) 2023	2
Всього:	9 <i>(близько 12,1 млрд дол. США)</i>

Джерело: відкриті дані МВФ.

З урахуванням відсотків та інших додаткових платежів загальний розмір боргу України перед МВФ станом на кінець березня 2023 року становить **10,7 млрд СПЗ** (близько 14,4 млрд дол. США).

14,4 млрд дол. США

Загальна сума боргу України перед МВФ

Загалом лише протягом 2023-2027 років Україна має сплатити на користь МВФ 8,6 млрд СПЗ (близько 11,5 млрд дол. США) разом з відсотками та комісійними платежами. За **прогнозами** МВФ Україна в повному обсязі розрахується з боргами лише в 2043 році. Звичайно ж, такий сценарій можливий лише у випадку неотримання нового фінансування.

- 1 Перш за все, слід відзначити, що погоджена з МВФ домовленість є **першою** великою програмою традиційного фінансування, схваленою Фондом для країни, яка бере участь у широкомасштабній війні. Програма передбачає двоетапний підхід (воєнний та післявоєнний) та враховує як базовий, так і погіршений сценарії.
- 2 Загалом перший етап програми виглядає достатньо реалістично (попри те, що більшість структурних маяків мають бути виконані у 2023 році) і в українській сторони не має виникнути труднощів з його реалізацією. Натомість другий етап програми з Фондом, який передбачає розробку та реалізацію структурних реформ, на нашу думку, може бути складнішим у плані погодження з МВФ та впровадження. Крім того, попередній досвід співпраці з МВФ показує, що після отримання першого траншу темпи виконання зобов'язань спадали, що у підсумку призводило до відсутності успішних переглядів. Наприклад, у межах трьох останніх довоєнних програм Україна змогла отримати менше половини (**49%**) коштів від загальної узгодженої з Фондом суми.
- 3 На цьому етапі, не можна сказати, що програма спрямована на післявоєнне відновлення чи реконструкцію. Більшою мірою вона стосується підтримки фінансової стабільності, що є цілком очікувано для країни, що воює. До того ж інституційна архітектура та цифрові інструменти відбудови (наприклад, **Електронна система управління відбудовою**) ще в процесі розробки чи удосконалення.
- 4 На перший погляд, затверджена в межах програми сума (15,6 млрд дол. США) виглядає досить суттєво (програма є однією з найбільших за всю історію співпраці з МВФ). Однак розмір боргу перед МВФ (з урахуванням відсотків та комісій) станом на кінець березня 2023 року становить близько 14,4 млрд дол. США. Тобто без відстрочки боргу фактично Україна отримуватиме кошти для погашення існуючих перед Фондом боргів, зокрема і в межах попередніх програм. Однак поки що заяв щодо можливості розгляду питання відстрочення сплати боргу не було.
- 5 Також помітили, що у змістовному контексті поточна домовленість трохи нагадує програму EFF 2015. Зокрема, в обох програмах значна частина зобов'язань була присвячена фіскальному сектору та боротьбі з корупцією. До того ж окремі структурні маяки досить тісно пов'язані. Наприклад, в межах програми EFF 2015 передбачалося впровадження електронного декларування. Поточна ж програма передбачає відновлення подачі декларацій. У 2015 році влада також декларувала, що будуть створені умови для прийняття накопичувальної пенсійної системи, що доповнюватиме солідарну систему. Поточний Меморандум також говорить про суттєві зміни у галузі пенсійної системи, а Уряд вже здійснив кроки для впровадження обов'язкового пенсійного накопичення. Загалом слід відзначити, що певний блок питань є постійним для програм з МВФ, тож не рідкістю є ситуації коли в тому чи іншому питанні влада робить декілька кроків назад, а потім крок вперед.

